

PROF. DR. MUHAN BALI İLE BİR GÖRÜŞME

An Interview with Prof. Dr. Muhan Bali

Interview avec le professeur Muhan Bali

Millî Folklor – Özgeçmişinizi, resmi kayıtlara geçmeyen şekli ile, bir de sizden dinleseek?

Muhan Bali – Arapgirli'yim. Her zaman öğündüğüm 7 nesne vardır: Arapgir'li olmak, çünkü 1938'den beri ortaokulumuz vardır, halkının % 90'ı okuryazardır, bunun esnaf olanları da dahil % 80'i ortaokul mezunudur, 36 Paşa yetiştirmiştir, 8 Profesör yetiştirmiştir, bir büyük Mütefekkir olan Fethi Ağabey'i yetiştirmiştir, Milli Eğitim Bakanı Metin Emiroğlu'nu (ki eşim o ailenin kızıdır) yetiştirmiştir. O kadar çok ki yazamadıklarımın özür diliyorum; şair, yazar, politikacı, iş ve sermaye sahibi...

Millî Folklor – Kalan 6 nesneye de bu kadar yer ayıracak mısınız?

Muhan Bali – Neden olmasın? İstanbul'luyum, 1958'den beri, Kabataşlıyım, Topçu'yum, 41 yıldır Erzurum'luyum, ev alıp yerleşecek kadar Kıbrıs'lıyım, kim ne derse desin, nasıl algılasa algılasın, sivilde bir askerim!

Millî Folklor – Olmadıklarınız?

Muhan Bali – Hiçbir derneğe, kuruma, kuruluşa, sendikaya, partiye... üye olmadım.

Millî Folklor – Özel olandan genelle geçelim mi? Halk Edebiyatı, ya da bir başka deyişle Folklor ve Halk Edebiyatı merakınız nasıl başladı?

Muhan Bali – Anam – ki onun anlattığı bir masalı Halk Edebiyatında Nesisir'e aldım, inceledim – tüm analarımız gibi, mutsuz bir evlilik yapmış, bağıryanık bir insandı; ilk masalları Özgüz Gız da dahil ondan dinledim. İlk manileri, komşumuz Ana Bacı'dan; annesini kaybetmiş torunu için söylerdi hep:

“Güver bostanım güver

– Su gelir bendi döğer-

Bu ne zalim kader ki-

Her gelen torunum döğer!”

Köyde, Gebük / Günyüzü köyünde iyi bir toprağımız vardı, 1949'da 60. 000 liraya sattık; Başpınar ailesini, Kardeşim Kemal'i tanıdım. Babam yazın beni köye gönderirdi, iyi düven döğerim, iyi çift sürerim, iyi tırpan vururum, iyi koyun güder, bere veririm. Beni orada köy ortamında yetiştirdi. Kışın da Kemal'i bize getirir okula gönderirdi, Kara Koyun'u çalan çoban Süleyman'ı orada tanıdım. Kabataş'ta Veysel'i dinledim, İstanbul'da bizim köylülerin toplantısında Davut Sulari'yi tanıdım.

Millî Folklor – Ya yazılı kaynaklar?

Muhan Bali – Ben okula başlamadan okur – yazardım. Sevgili arkadaşım Turhan Günaydın ile geceliği 5 kuruştan halk kitapları alır, hızlı olsun diye iki kişi nöbetle okur, iade eder yenisini alırdık; Bozkurt, Yusuf Ziya Balçık ve Emniyet Kitabevleri ile Maarif yayınlarının hepsini okuduk.

Millî Folklor – Peki Erzurum?

Muhan Bali – Erzurum'a Hocam Mehmet Kaplan'ın emriyle gittim. Giderken Fethi Ağabey de *“Seni iki Orhanla (Orhan Okay ile Orhan Türkddoğan)*

Şaban'a (Şaban Karataş) emanet ediyorum" demişti. Erzurum'da Mehmet Akalın'ın bıraktığı yerde Behçet Efendi beni bekliyordu, Köroğlu Destanı maceramız başladı, bantta anlatımı 72 saat, 8 büyük dosya, 3800 sayfa el yazısı metin sonra, sonra 615 sayfalık dev bir eser! Kaplan Bey diyor ki: "*Erzurum'a gider gitmez Türkoloji bölümünü kurmuş, değerli asistanlar almıştım. Ben ayrıldıktan sonra asistan Dr. Mehmet Akalın ile Dr. Muhan Bali, Köroğlu Destanı'nın geri kalan kısmını şeride aldılar ve yazıya geçirdiler. Bu kitap büyük nisbette onların emeği ile meydana gelmiştir.*" (Köroğlu Destanı, Ankara, 1973, s.vı) Kitabın daktilo masrafları 1160 lira tutmuş, rahmetli M. Akalın ile bu parayı yarı yarıya daktilo eden Recai Ç.'ye maaşlarımızdan çok, çok zorluk çekerek ödemiştik!

Millî Folklor – Sadece Behçet Efendi mi? Ya diğer hikâyeciler, diğer aşıklar?

Muhan Bali – Gariptir ikinci Halk Edebiyatçısından sonra değil de özellikle rahmetli kardeşim dilci Turgut Günay'dan sonra odalarımızın kapısı, Umay Hanımla Turgut Beylerin evi, kapılarımız; bir daha kapanmamak üzere Türkiye'nin ve ülkemizin dışından gelen halk sanatçılarına açılmıştır. Bu açılımda ilk Kültür Bakanımız Talat S. Halman'ın geniş katkısı olmuştur.

Millî Folklor – Peki sonra?

Muhan Bali – Sonrası yok bu mesleğin, 41 yıllık Erzurum hizmetinden sonra, emeklilik. Sonra, sonra, yeni yep-

yeni bir üniversite. İskender Pala'nın Bölüm Başkanı olarak Kültür Üniversitesi'ne daveti, yepyeni bir üniversite! İskender Bey gibi, Durali Bey gibi, Hayati Bey gibi sahasında uzman 4 Profesör, bir Doçent Ömür Bey; İsa Bey, Fundagül Hanım, Funda Hanım, Hacer Hanım. Sabah 7'de gidip akşam 7'de ayrılıyorum, bütün hızıyla her şeye kaldığı yerden, hayır başladığı yerden devam. İki içeriden Durali Bey ile İskender Bey'in üç dışarıdan Günay Hanım ile, Öcal Bey ve İsa Bey'in olumlu raporları ile yeniden Tam Gün Profesörlüğe atanma. Günahkâr ve ibadette kusurlu bir zavallı kul başka ne ister?

Millî Folklor – Dokunulmazlarınız var mıdır?

Muhan Bali – Ne demek; elbette vardır, hemen herkes gibi. Mesleğe girişte Hocam komisyon başkanı Ord. Prof. Dr. Reşit Rahmeti Arat'ın söyleyip tekrarlattığı YEMİN, hem dokunulmazım, hem de olmazsa olmazımdır: *1. İlmimi bu milletin, bu vatanın yararına kullanacağıma, 2. Mesleğimi şahsi menfaatlere alet etmeyeceğime, 3. Öğrencilerim arasında ayırım yapmayacağıma, 4. Çalışma alanlarımda kendi kendimin tatminini esas alacağıma namusum, şerefim ve mukaddesatım üzerine yemin ederim.* Atatürk'e ve bu yemine asla ve asla ihanet etmedim.

Millî Folklor – Çok samimi ve özel konuların paylaşıldığı bu sohbet imkânını bize verdiğiniz için teşekkür ederiz.